

культура перебувають в стадії глибокої кризи. Суттєве погіршення ситуації у 2014 році було обумовлене веденням військових дій на сході України. Так у 2010 році цей показник також був на низькому рівні. Також вбачаємо, що однією з головних проблем є вкрай низький рівень застосування ІКТ бізнесом. Тому необхідно сконцентрувати зусилля на покращенні ділового клімату, що сприяло би вдосконаленню освітнього процесу, припливу іноземних інвестицій, у тому числі й таких, що розвивають нові технології.

Перспективи подальших досліджень полягають у виокремленні факторів, які сприяють формуванню інформаційної компетентності особистості.

Список використаної літератури.

1. Жалдак, М. І., Морзе, Н. В., Науменко, Г. Г., (1993), Програма курсу «Основи інформатики та обчислювальної техніки» для середніх навчальних закладів, Освіта, Київ, №13, С. 7-23.
2. Сисоєва, С.О., Баловсяк, Н.В., (2006), Інформаційна компетентність фахівця: теорія та практика формування, Технодрук, Чернівці, 208 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВІВ МЕХАНІЗМІВ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗАХИСТІВ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

УДК 159.9.01: 159.923

*Махан Т. В.,
студентка спеціальності 053 «Психологія»,
освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст»,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність дослідження. Підлітковий вік представляє собою період становлення особистості. Це відповідальний період формування основ моральності, ціннісних соціальних установок, визначення себе у взаєминах із суспільством. Водночас, у проявах поведінки підлітків виявляється незрілість, непослідовність, інфантильні механізми психологічного захисту. Психологічний захист слугує для регулювання тривожності та напруженості особистості, подолання нею внутрішньоособистісних конфліктів.

Короткий аналіз останніх досліджень з проблеми. Специфіку формування і проявів механізмів психологічного захисту в підлітковому віці досліджували А. Краковський, Д.С. Єнікеева, А.Є Лічко та ін. Адаптивний психологічний самозахист підлітків досліджувався Т.М. Кирпенко та ін.

Мета наукової публікації представити особливості проявів механізмів психологічного захисту у підлітків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Так, у психологічній літературі зустрічається чимало підходів до розуміння поняття психологічного захисту особистості. Найбільш поширеними з них є: 1) психологічний захист як психічна діяльність, спрямована на спонтанне викорінення наслідків психічної травми (В. Бассін, В. Рожнов); 2) психологічний захист як окремі випадки ставлення особистості хворого до травматичної ситуації або хвороби, що вразила його (В. Банщіков); 3) психологічні захисти як способи переробки інформації в мозку, що блокують загрозову інформацію (І. Тонконогій); 4) психологічні захисти як механізм адаптивної перебудови сприймання й оцінки, який проявляється тоді, коли особистість не може адекватно оцінити почуття занепокоєння, викликане внутрішнім або зовнішнім конфліктом, і не може впоратися зі стресом (В. Ташликов), механізми, що підтримують цілісність свідомості (В. Ротенберг), механізм компенсації психічної недостатності (В. Воловик, В. Від); 5) психологічні захисти як пасивно-оборонні форми реагування в патогенній життєвій ситуації (Р. Зачевицький); 6) психологічний захист як динаміка системи установок особистості у разі конфлікту установок (Ф. Бассін); 7) психологічні захисти як способи репрезентації викривленого сенсу (В. Цапкін).

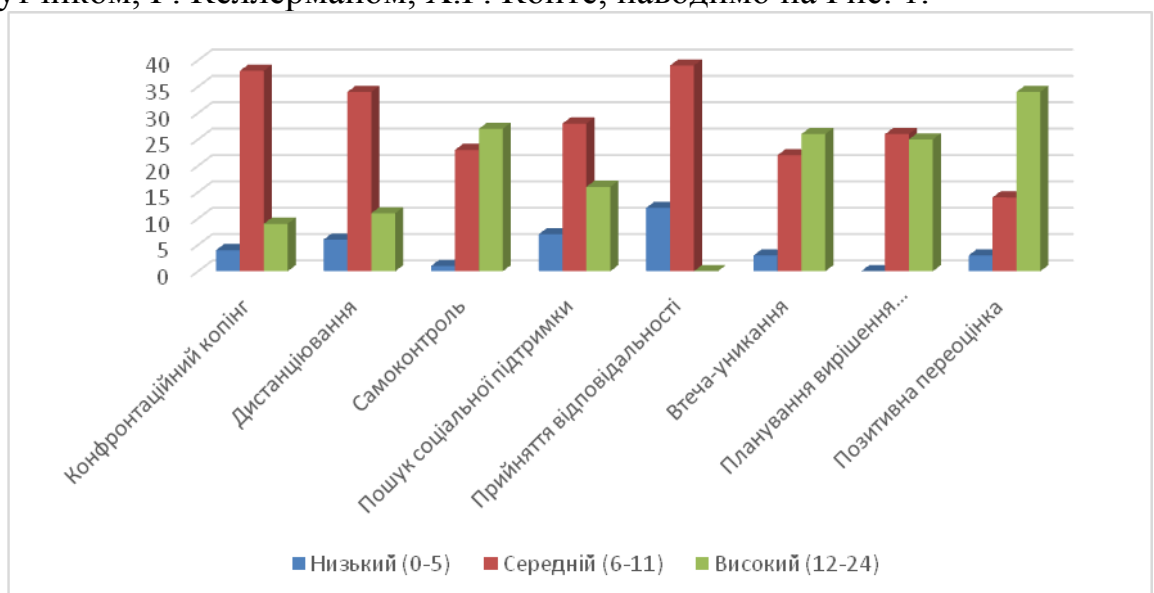
Зміст феномену психологічного захисту в тому, що він є захистом особистості від усвідомлення неприємних висновків, тобто неприємні висновки витісняються у підсвідоме. Український психолог Т. Яценко головною функцією психологічного захисту вважає блокування людиною думок про наявність в неї негативних рис власної свідомості.

Так, під захисними механізмами психіки ми розуміємо прийоми опрацювання інформації, за допомогою яких особистість захищається від внутрішнього та зовнішнього напруження.

Механізми психологічного захисту – це особлива психічна активність, що реалізується у формі специфічних прийомів переробки інформації, які можуть захистити особистість від почуття сорому за себе та втрати самоповаги в умовах мотиваційного конфлікту. Психологічний захист проявляється в тенденції зберігати звичну усталену думку про себе, відкидаючи або майстерно змінюючи інформацію, що розцінюється як несприятливий і руйнівний вплив для базових уявлень про себе та інших, особливо значущих об'єктів. Захисні механізми дають змогу відкинути реальність (заперечення), уникнути реальності (витіснення), перевизначити реальність (раціоналізація), надати реальності протилежного значення (реактивне утворення). Захисні механізми виносять внутрішні почуття особистості і приєднують їх до реалій зовнішнього світу (проекція), розщеплюють реальність на певні елементи (ізоляція), допомагають її уникнути (регресія) та переконструювати (сублімація). Кожний механізм захисту є перешкодою у продуктивному розумінні реальності світу та власної особистості.

Н. Мак-Вільямс виділяє два рівні захисних механізмів за мірою їх «примітивності», тобто в залежності від того, наскільки відчутно і сильно їх застосування перешкоджає людині адекватно сприймати реальність: первинні та вторинні захисні механізми. Первинні захисні механізми: всемогутній контроль, дисоціація, інтродекція, зокрема ідентифікація з агресором, заперечення, примітивна ідеалізація, примітивна ізоляція, зокрема, захисне фантазування, проектна ідентифікація, проекція, розщеплення Его, соматизація або конверсія. Особливістю примітивних захисних механізмів є їх автоматичний характер (миттєве «ввімкнення») і відсутність зв'язку з принципом реальності. Вони працюють на рівні первинного процесу, не допускаючи у свідомість матеріал, проти якого вони спрямовані. До вторинних захисних механізмів психоаналітик відносить такі: анулювання або відшкодування, витіснення, пригнічення або репресія, виміщення, заміщення або зміщення, ігнорування або уникнення, ідентифікація, ізоляція афекту, інтелектуалізація, компенсація або гіперкомпенсація, моралізація, відігравання, відреагування ззовні або розрядка, поворот проти себе або аутоагресія, роздільне мислення, раціоналізація, реактивне утворення, реверсія, регресія, сексуалізація або інстинктуалізація, сублимація. Вторинні захисти характеризуються більш специфічною дією (спрямовані тільки на почуття або на конкретні аспекти сприйняття і переживань) та обов'язковою участю мислення (Мак-Вільямс, Н., 1998).

Експериментальне вивчення особливостей проявів механізмів психологічного захисту проводилося на базі Ладижинської ЗОШ № 2. У дослідженні взяв участь 51 учень 7 та 8 класів, віком від 13 до 15 років. Результати опитування за тестом «Індекс життєвого стилю», розробленим Р. Плутчиком, Г. Келлерманом, Х.Р. Конте, наводимо на Рис. 1.

Рис. 1. Розподіл механізмів психічного захисту у підлітків (N=51)

За результатами опитування встановлено, що підлітки схильні до позитивної переоцінки ситуації (66,66 %), власного самоконтролю (54 %), який переважно виражається у стримуванні своїх почуттів, пасивній агресії

і униканні (50,98 %). Варто зазначити, що уникання послаблює на певний час переживання напруження, проте не сприяє конструктивному подоланню стресової ситуації.

Проте, половина опитаних підлітків прагнуть до планованого вирішення проблем, які перед ними виникають. Найменше підлітків, які готові взяти відповідальність за ситуацію на себе (23,53 % з низьким рівнем).

Висновок. Результати теоретико-експериментального вивчення проблеми механізмів психологічного захисту у сучасних підлітків виявили переважання у них неадаптивних механізмів психологічного захисту, що виявляються у переоцінці, пасивній агресії, активному униканні ситуацій, які потенційно викликають напруження.

В подальшому буде розроблено програму навчання підлітків раціональним механізмам такого захисту.

Список використаної літератури.

1. Мак-Вільямс, Н., (1998), Психодіагностическая диагностика: Понимание структуры личности в клиническом процессе, Москва, 480 с.

СИТУАЦІЯ УСПІХУ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ ЯК УМОВА СОЦІАЛІЗАЦІЇ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

УДК 375.5:159.922.6]-056.29

*Моїсєєнкова Т. О.,
студентка спеціальності 053 «Психологія»,
освітнього рівня «Магістр»,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність дослідження. В Україні все більшої популярності набуває інклюзивна освіта. Одним з головних її завдань, яке потребує швидшого вирішення, є соціалізація дітей з особливими освітніми потребами (в подальшому ООП), в тому числі дітей з порушеннями опорно-рухового апарату (в подальшому ОРА).

Перебуваючи в умовах інклюзивного освітнього закладу, дитина з ОРА буде стикатися з труднощами у навчанні і комунікації, викликаними особливостями її психофізичного стану, що призведе до невпевненості у власних діях і знижені самооцінки. Впровадження педагогічних технологій «створення ситуації успіху», на нашу думку, дозволить відчувати дітям зазначеної категорії натхнення у подоланні труднощів, створить імпульс до активної роботи і сприятиме розвитку особистості, підвищить продуктивність праці. Адже переживання невдач, гальмує бажання дитини займатись будь-якою діяльністю.